

Karsten R. S. Ifversen, arkitekturredaktør
Jens Lindhe (foto)

Ørestad Skole stabler børn i otte etager. Nørrebro Park Skole bruger farver til at skabe et rart miljø. Københavns nye folkeskoler tilpasser sig storbyen og en pædagogik, hvor der er plads til, at børn er forskellige og har det trygt.

Opskriften på en god folkeskole

Ørestad Skole. Arne Jacobsens Alle 3, København S. Skole, fritidsordning og folkebibliotek. Tre spor, 860 elever. Bygherre: Københavns Kommune. Arkitekt: KHR. Ingeniører: WSP. Entreprenør: Jakon. Landskab: Bisgaard Landskabsarkitekt. Areal: 14.500 m². Pris: 290 millioner kroner.

Nørrebro Park Skole. Jagtvej 34, København N. Renovering og nybyggeri. Skole og fritidsordning. Tre spor, 750 elever. Bygherre: Københavns Kommune. Arkitekt: Nova 5. Ingeniør: EKJ. Entreprenør: Enemærke og Petersen. Udsmykning: Malene Bach. Pris: 400 millioner kroner.

Når jeg tænker tilbage på min egen skolegang i en etplansskole i forstaden, husker jeg ingen rare rum. Det mest dominerende indtryk var de lange gange uden dagslys og nålefiltæpperne, som gav et skrækkeligt tørt indeklima. Og så de farlige zoner ved vindfangene og cykelstativerne, hvor de store rødder holdt til.

Gårdrummene var hovedsagelig store og uoverskuelige. Tryghed var der aldrig rigtig tale om, men et fravær af frygt oplevede jeg da, når en af de gode lærere trådte ind i klassen. Så blev der ligesom ro på, og den her mærkelige sociale konstruktion, hvor man skal forholde sig til tusind andre unger, der ikke alle har fået omgængelighed og venlighed med på madpakken, fandt et mere meningsfuldt leje.

To nye københavnske skolebygninger er anledning til, at min egen skoletid lyser op i kraniekassen. For hvor er der sket meget positivt med hensyn til at skabe rum, der tager hensyn til elevernes oplevelsesverden. Det tænker

jeg i hvert fald, når jeg ser Ørestad Skoles rige, nichefulde rumligheder.

Her ligger klasseværelserne ikke side om side på en lige gang, men er forskudt i et zigzagsmønster. Når man drejer omkring hjørnet fra hovedtrappen, kan man se dørene ind til alle klasseværelserne. Der er store glaspartier ind til rummene, så dagslyset strømmer lige igennem til det brede indre fællesrum. Det er blot afgrænset af indbyggede skabe og glas, så lyset får lov at strømme frit ind gennem bygningen. Rummet løber som en diagonal gennem bygningen. Et overskueligt rum med masser af lys og mange kroge. Selvfølgelig kan der stå et mønster klar bag hvert eneste hjørne, men det her ligner opskriften på en tryk og rumligt fabulerende skolebygning. Her kan man skyde dørene ind til undervisningsrummene til side og lukke det endnu mere op, og man kan undervise og opholde sig i de mange kroge med varierede loftshøjder, der er spredt omkring på etagerne.

HVIS JEG EN DAG vågner op og er syv år igen, har jeg ikke noget imod at starte forfra på denne gode skole, som tegnestuen KHR har tegnet. Den ligger lige midt i den nye bydel Ørestad, der er lettere berygtet for sin mangel på byliv. Men man må give bydelen, at den har formået at appellere til arkitekternes opfindsomhed. For der er ikke noget sted i Danmark, hvor man finder så mange interessante nye bygninger samlet på ét sted: Lundgaard og Tranbergs indtagende runde Tietgenkollegium, BIG's etagebolig 8Tallet, der trækker gaderummet op i et loop omkring tiende sal, det indre åbne, flydende rum i 3XN's Ørestad Gymnasium og den varme koncertsal i Jean Nouvels æteriske koncerthus. Det er arkitektur, der er udviklet gennem nøje

BYHUS. Set fra Arne Jacobsens Allé åbner huset sig mod byen med et bibliotek i stueetagen (bag metroen). En stor udendørs-trappe leder op til skolen.

KROGE. Det diagonale fællesrum er opdelt i en jævn rytme af porte. De gule og røde lamper er designet af KHR.

overvejelser over stedets muligheder, og som har ledt til ofte overraskende organisering af bygningernes funktioner. Nu kan man føje Ørestad Skole til denne række af Ørestads bedste arkitektur.

Bygningen ligger på en ret smal og aflang grund ud til Ørestads flotteste gade, den centrale Arne Jacobsens Allé, der som den eneste i bydelen byder på et bugtende, varieret forløb. Desværre er alleens attraktionskraft hårdt udfor-

dret af storcenteret Field's' fjendsk forseglede facade. Skolen ligger skråt over for den bag metroens højbane og omgivet af to kanaler. Men den viser storcenteret, hvordan man generøst kan og bør åbne sit hjørne ud mod et centralt gadekryds. Her er en to etager høj glasvæg, der leder ind til et folkebibliotek, der åbner 7. juni. Det er helt rigtig tænkt at lægge udadvendte funktioner i stuen, placere offentlige funktioner i

SKOLEN VINKER. Bånd af skiftevis grønne glas, hvide aluminiumslister og gult murværk bevæger sig i zigzag hen over facaden på Ørestad Skole. Hvert undervisningslokale har to karnapper, og i den ene er en lille forsænkning, hvor man kan sidde og læse eller stå og vinke.

centrum og at lægge skolen ved siden af gymnasiet. De to bygninger deler nu parkeringshus og dets tagterrasse er blevet et fælles skoletorv i anden sals højde.

SELVE SKOLEDELEN af bygningen begynder nemlig først heroppe og rager ud over biblioteket og en lang trappe, der rejser sig som en massiv murstens-kile, der synes at være skudt ind under

bygningen. Trappen fører fra kanalen forbi hovedindgangen og videre op til skolens udendørs terrasser, der hænger på husets østlige bagside som soldæk på et krydstogtskib. Man kan spørge sig, hvorfor børnene skal stables helt op til ottende sals højde, men det er nu engang ideen med denne bydel: Husene skal være høje som kontrast til Amager Fælleds omgivende natur.

Sådan er betingelserne, men KHR har gjort en dyd ud af dem og skabt en skole, det er behageligt at bevæge sig igennem. Etagerne tilpasser sig parvis en temopdelt skolestruktur med tre niveauer, indskoling, mellemtrin og udskoling. Skalaen er lille og rar, men overalt er udsigten fra bygningens karnapfacade storslået. Rumlighederne er

fleksible, så lokaler kan åbnes, og man kan nemt inddrage etagerens fællesrum.

Det er en fænomenologisk betonet arkitektur, der tager udgangspunkt i kroppens målestok og i den måde, vi føler os trygge i og motiverede af rumlige forløb på. Det er husets største styrke som skole: Det føles, som om det er tegnet indefra og ud med stor fornemmelse for opgaven. Det er hverken et enkelt smart greb eller koncept, der har formet huset. Hvert klasselokales karnap er med til at gøre facaden karakterfuld og egensindig, men ikke påfaldende i bybilledet.

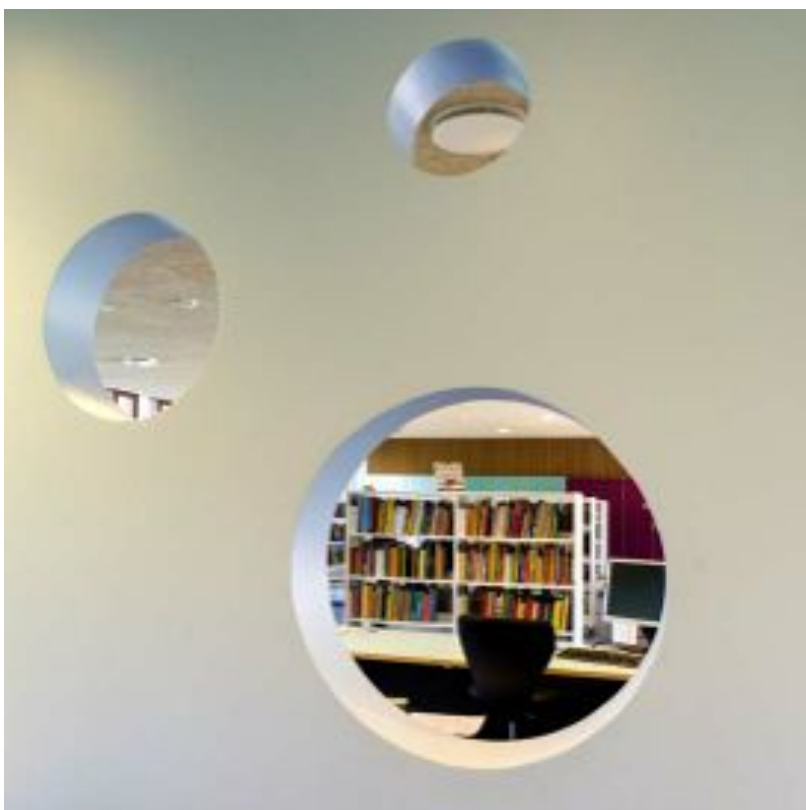
De mange karnapper giver facaden et rigt relief og er med til at sænke suget ned gennem gaden. Børnene elsker tilsyneladende at stå i vinduerne, kigge ud og vinke til forbipasserende. Spillet

UDE OG INDE. Skolegården er kravlet med op ad huset og er delvist overdækket på alle etager. Indtil videre er der kun rykket elever ind i indskoling.

mellem glas og murværk er et helt kapitel for sig selv. Det forskudte mønster bølger hen ad facaden, og det er ikke til at afgøre, om det er glasset, der bærer murværket eller omvendt. Med til at skabe denne effekt er, at de mange hjørnevinduer er sprosseløse. Alt efter hvor man ser bygningen fra, vil den fremstå massiv eller åben.

Med en gul mursten afstemmer den sig desværre farvemæssigt med kvartrets sandstensfarver og Field's' grågule eternitplader uden at løfte det. Murstene har dog fået vendt deres ryg bagefter, så de får en rigere stoflighed, og snart vil de nok fremstå kønnere. Lige så triste gule mursten kan være som nye, lige så fint kan de patinere med årene.

Der har altid været noget ferskt over KHR's byggerier, tænk bare på me- ►

PERFORERET. På Nørrebro Park Skole kunne denne væg i biblioteket ikke fjernes, men med udskårne huller i, virker den som en let ruminddeler.

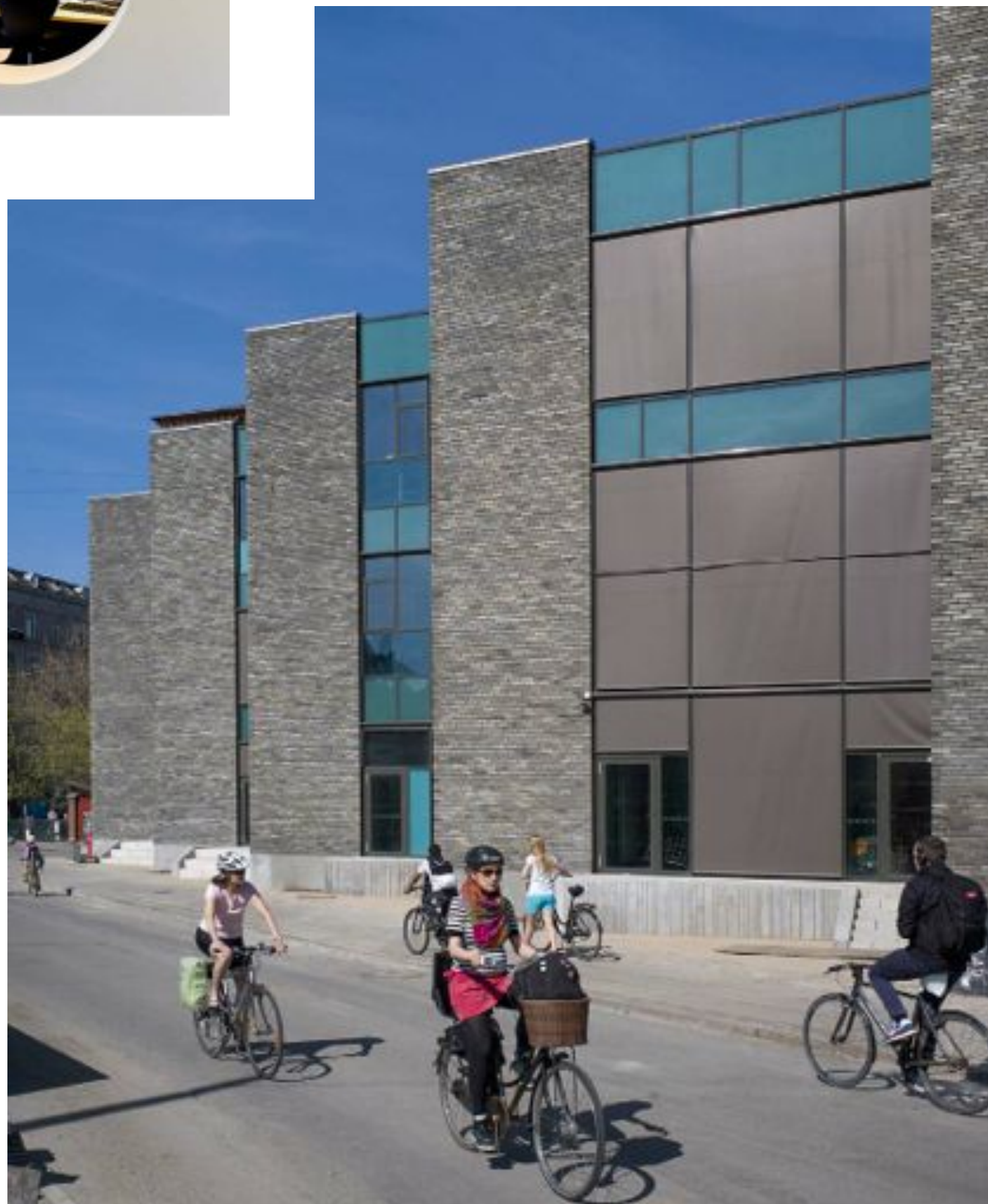

►troen eller det nye Københavns Universitet på Amager. På deres hjemmeside kan man selv vælge, om man vil se deres arkitektur i sort-hvid eller i farve. Forskellen er den samme. På Ørestad Skole er der således en fint markeret dynamik mellem sorte gulvflader og hvide lofter, men farveløsheden brydes af et helt nødvendigt krydderi af runde gule og røde lamper, som KHR har tegnet og spredt ud fint over loftsfladen med jævn hånd.

FARVER SKORTER det til gengæld ikke på i Nørrebro Park Skole. Her er farver på vinduerne, på gulve, møbler og trappeopgange. Den er helt suverænt farvesat i en oplevelsesrig totaludsmykning af billedkunstneren Malene Bach. Det kan sagtens være et referenceværk for inddragelse af billedkunst i skoler og offentlig byggeri generelt. Spraglet linoleum, trælistor og vægflader indgår i et enormt maleri af kulørte firkanter. Ideen med en balance af forskudte felter går således igen i både nybyggeriet og udsmykningen, der samler hele skolekomplekset.

Nørrebro Park Skole ligger som navnet antyder ud til Nørrebroparken og består af tre fløje omkring et fælles gårdrum. Fløjene fra 1888, 1977 og nybygningen er i vidt forskellige stilarter. Men de har alle tre tegl som fællesnævner, nybygningen i en endog særdeles appetitvækkende kvalitetssten fra Petersen Tegl. Det er en mørk sten, der sammen med røde og grønne filtre på vinduerne får bygningen til at ligne en slægtning til skuespilhuset. Den fremstår virkelig indbydende med sine Louis Kahn-inspirerede kantede facade, der har en fast rytme af fire kubiske klodser.

I denne ret dybe bygning gør farvefil-

UDADVENDT. Overbygningens nye undervisningslokaler i Nova 5's kantede nybygning åbner sig mod gaden i små terrasser.

LINOLEUM.

Der er indrettet bibliotek i Nørrebro Park Skoles fløj fra 1977. Og dens lange gang er gjort levende af kunstneren Malene Bachs formidable brug af farver.

tre på vinduerne dog de nederste etager temmelig mørke. Tredje og øverste etage har runde ovenlys, og her er der rarere lysforhold. Man bør ikke være afhængig af kunstlys på en højlys dag som den, jeg besøgte skolen på. Den er ellers rumligt forløst efter nogle af de samme tanker som Ørestad Skole med diagonalt forskudte undervisningslokaler ud til store fællesrum. Men et centralt elevatorårn hindrer overskueligheden, og det forekommer mig, at en del af fællesrummet går til spildevand i fordelingsarealer. Det, som Louis Kahn kaldte de tjenende rum – trapper og gangarealer – dominerer de betjente.

FARVEDYNAMIK. Malene Bachs kulørte felter følger etagerne på tværs af reposer. De er med til at gøre et sekundært rum midt i bygningen til en begivenhed. Læg også mærke til den lyseblå linoleum.

DENGANG JEG gik i skole, var ideen, at vi alle var ens. Og hvis vi ikke var det, hjalp skolearkitekturen os til at blive det. I dag understøtter arkitekturen elevernes indbyrdes variationer. Ikke for at de skal blive ens, men for at de alle kan få noget ud af deres skolegang. Måske fokuset også gør dem mere tolerante over for hinandens forskelligheder. Det var vi nemlig ikke så gode til dengang. karsten.ifversen@pol.dk

Tre skoledannende skoler

Sådan var visionerne i 1930'erne, 1950'erne og i 00'erne.

Foto: Finn Frandsen

Aulaskolen

Skolen ved Sundet, Amager (1938)

Kaj Gottlobs hovedværk er funktionalisme for fuld udblæsning. Her skulle Københavns børn opleve lys, luft og sanitet i et radikalt moderne byggeri: De vandrette linjer af pudsede mure og brede vinduesbånd brydes af glasinddækkede trappetårne, der træder let frem i facaden, og en lukket gavl. Der er i hovedbygningen tale om en såkaldt aulaskole, hvor klasseværelserne orienterer sig mod et fælles overdækket gårdrum. Aulaskolen var den foretrukne model i 1930'erne og brød med korridorskolen, hvor klasserne lå over for hinanden langs en mørk gang. Målet var her at skabe en bygning, der var så lys og luftig som muligt med datidens materialer. I alle rum kan enkelte vinduespartier skydes til side, og nærheden til grønne udearealer, et lægerum og et særskilt håndvaskerum hørte blandt skolens særlige sundhedstiltag. Bygningen er desuden kraftigt farvesat og rammer en pæl gennem myten om, at funktionalismen skulle have været hvid. Aulaens gulv er dekoreret med et landkort, og i loftet er malet et stort kompas. En moderne arvtaget til skolen kan man se i Copenhagen Business School Kilen tegnet af Lundgaard og Tranberg Arkitekter.

Foto: Morten Langkilde

Etplansskolen

Munkegårdsskolen, Vangede (1957)

Arne Jacobsen tegnede denne smukke skole i Gentofte allerede tilbage i 1948, men den blev først indviet i 1957. Det er en skole i et plan organiseret omkring klassen som enheden i et serielt system. Hvert klasselokale modsvarer af gårdrum adskilt af glasgange, og i dette

net kunne skolen principielt fortsætte i det uendelige uden at have et centrum. Stort set alt i skolen, inklusive interiør og haverum, er tegnet af Arne Jacobsen med fineste sans for proportioner og stoflighed i gule mursten og koreograferede lysindfald. Aulaskolens store massefællesskab var her skiftet ud med nærhed og fornemmelsen af at tilhøre en overskuelig skoleklasse. Princippet har de samme fordele som rækkehus- og parcelhuskvarterer, der kan være fine intime rammer omkring kernefamilier, men de efterlader sjældent nærværdige fællesarealer. Munkegårdsskolens faglokaler lå uden for nettet i en selvstændig toetages bygning. Med en sindrig underjordisk udvidelse tegnet af Dorte Mandrup Arkitekter i 2009 er den fredede skolebygning i dag blevet tilpasset vor tids pædagogiske behov for mere fleksible rumligheder.

Foto: Jan Grarup

Netværksskolen

Hellerup Skole, Gentofte (2002)

Nu skulle der være plads til børns forskellighed. Ikke alle børn lærer på samme måde, nogle kan sidde stille og lytte, andre må bevæge sig imens eller selv udtrykke sig for at forstå. Populært sagt er det ikke længere elevens problem, at børn kan have ild i røven, det er arkitekturens. Arkitema tegnede skolen som flagskibet i Gentofte Kommunes Skoleudviklings- og Udbygningsprogram, SKUB, der var udviklet efter ideer fra Statens Pædagogiske Forsøgscenter i Rødovre. Deres løsning var noget, der næsten opleves som et sammenhængende atrium klædt i lyse støjdæmpende trælist. Det er opdelt i zoner, hvor man kan undervise på tværs af klasser i store eller små grupper, eller hvor eleverne har mulighed for selvstudier eller at fremlægge noget for hinanden. Opdelingen af rummet foregår blandt andet ved hjælp af mobilinteriør. Helt centralt er en meget bred trappe, der bruges til alskens aktiviteter. Det pædagogiske eksperimentarium indenfor aftegner sig dog ikke på facaden. Hellerup Skole fremtræder helt uadskillelig fra periodens mest rationelle kontorbyggeri, en uanselig kasse klædt i grå metalplader med dynamisk forskudte vandrette vinduesbånd. Der er langt op til de to ovenstående skolers rige arkitektoniske fremtræden. Men indretningen har inspireret talrige andre skolebyggerier i 00'erne.

karsten.ifversen@pol.dk